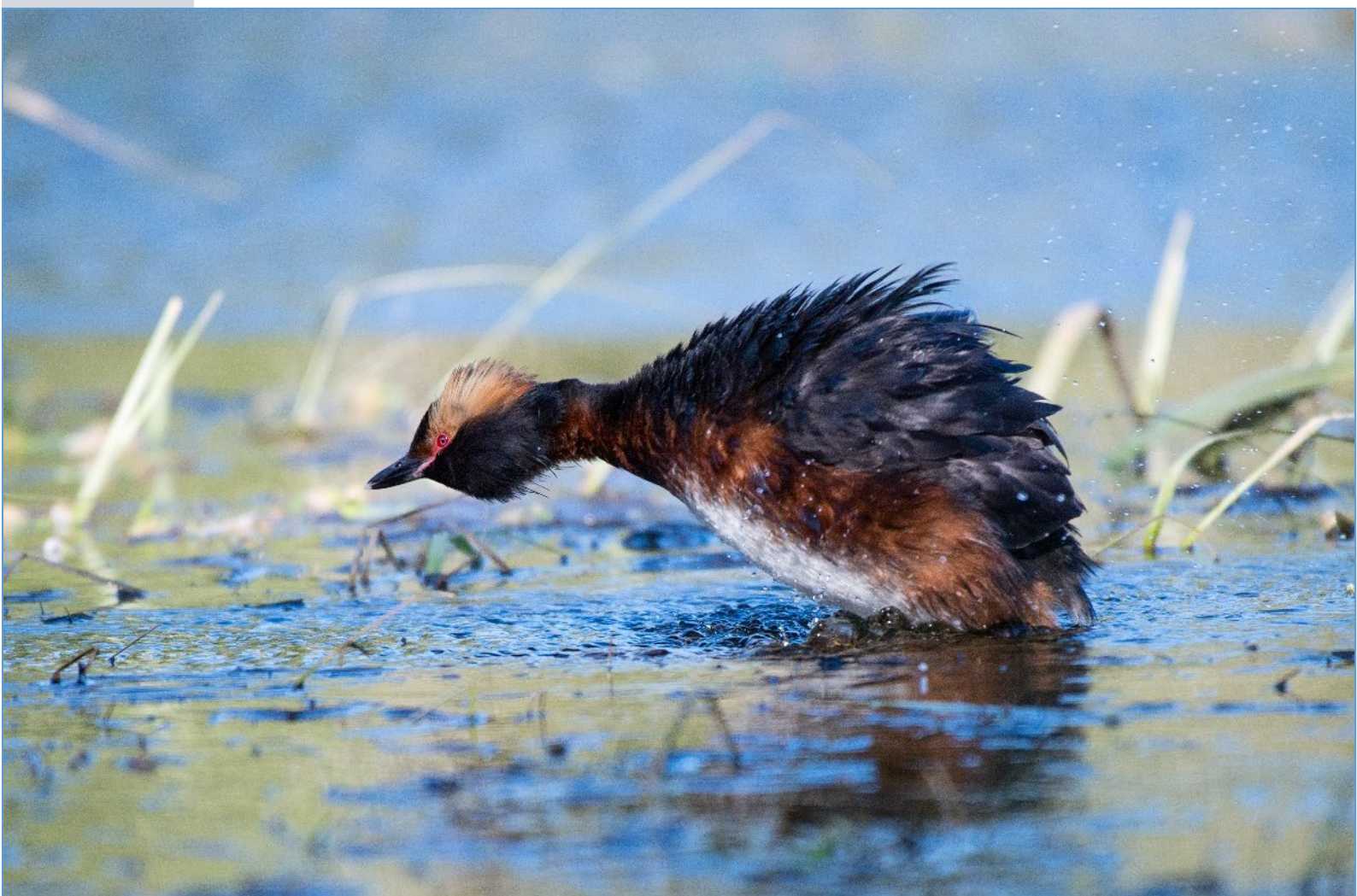

1916

NINA Rapport

Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2020

Sveinn Are Hanssen, Vigdis Frivoll, Karl-Birger Strann, Matias Hagtvedt, Per Steinar Sommervold, Manuel Ballesteros

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er NINAs ordinære rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på engelsk, som NINA Report.

NINA Temahefte

Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. Heftene har vanligvis en populærvitenskapelig form med vekt på illustrasjoner. NINA Temahefte kan også utgis på engelsk, som NINA Special Report.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine forskningsresultater i internasjonale vitenskapelige journaler og i populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Overvåking av hekkende hornedykker i Troms 2020

Sveinn Are Hanssen
Vigdis Frivoll
Karl-Birger Strann
Matias Hagtvedt
Per Steinar Sommervold
Manuel Ballesteros

Hanssen, S.A, Frivoll, V., Strann, K.-B., Hagtvedt, M., Sommervold, P.S. & Ballesteros, M. 2020. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2020. NINA Rapport 1916. Norsk institutt for naturforskning.

Oslo, november 2020

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-4691-0

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Børge Moe

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningsjef Cathrine Henaug (sign.)

OPPDRAKSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

OPPDRAKSGIVERS REFERANSE

2020/488

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER

Camilla Kvitberg Lehne

FORSIDEBILDE

Horndykker © Manuel Ballesteros

NØKKEWORD

-Lyngen, Storfjord, Balsfjord, Målselv, Bardu, Salangen, Dyrøy,

Sørreisa, Harstad, Troms fylke,

-horndykker,

-overvåkingsrapport

KEY WORDS

-Lyngen, Storfjord, Balsfjord, Målselv, Bardu, Salangen, Dyrøy,

Sørreisa, Harstad, Troms county

-Slavonian greebe,

-monitoring report

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor
Postboks 5685 Torgarden
7485 Trondheim
Tlf: 73 80 14 00

NINA Oslo
Sognsveien 68
0855 Oslo
Tlf: 73 80 14 00

NINA Tromsø
Postboks 6606 Langnes
9296 Tromsø
Tlf: 77 75 04 00

NINA Lillehammer
Vormstuguvegen 40
2624 Lillehammer
Tlf: 73 80 14 00

NINA Bergen
Thormøhlens gate 55
5006 Bergen
Tlf: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Hanssen, S.A, Frivoll, V., Strann, K.-B., Hagtvedt, M., Sommervold, P.S. & Ballesteros, M. 2020 Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2020. NINA Rapport 1916. Norsk institutt for naturforskning.

På 52 lokaliteter fordelt på åtte kommuner i Troms, har antallet hekkende/territorielle par horn-
dykker *Podiceps auritus* blitt overvåket siden 2001. Siden oppstarten har hekkebestanden blitt
redusert med rundt 90 % med den sterkeste nedgangen i årene mellom 2001 og 2009. Rundt
2009 stoppet denne tilbakegangen noe opp, men fra og med 2010/2011 har nedgangen fortsatt.

I 2020 ble 51 av 52 opprinnelige lokaliteter fordelt på åtte kommuner overvåket. Ett av vannene
i Bardu kommune ble ikke overvåket. I tillegg overvåkes én ny lokalitet (fra 2019) på Hinnøya,
Sør-Troms. Dermed ble 52 lokaliteter fordelt på ni kommuner overvåket i 2020 i Troms. Det var
et dårlig hekkeår for arten med 23 hekkende eller territorielle par innenfor de 51 opprinnelige
overvåkingslokalitetene og to territorielle par horndykkere på lokaliteten på Hinnøya. Horn-
dykkerbestanden har ikke kommet seg etter de særdeles dårlige hekkesesongene i perioden
2010/2011-2020. Basert på datasettet for de siste årene er det ikke lenger noe usikkerhet om-
kring bestandsutviklingen hos horn-
dykker. Horn-
dykkeren sliter med en kraftig bestandsnedgang
i mange av overvåkingsvannene. I 2020 er antallet horn-
dykkerpar i de opprinnelige overvåkings-
lokalitetene kun 10 % av hekkebestanden i 2001. Hvis denne utviklingen fortsetter, vil det ikke
gå mange år før arten kan være borte som hekkefugl i store deler av fylket.

Det anbefales at overvåkingen utvides til å omfatte flere områder i Sør-Troms og da spesielt på
Senja og Hinnøya. Dette vil gi økt kunnskap om den delen av hekkebestanden som ligger nær
kysten av Sør-Troms.

I 2018 og 2019 ble til sammen 4 horn-
dykkere instrumentert med lysloggere, det vil kunne av-
dekke trekkru-
ter og overvintringsområder for denne truede arten. Slike lysloggerstudier er av-
hengig av et langt tidsperspektiv da fuglene med loggere må fanges inn før data kan avleses.
Flere fugler må instrumenteres over tid for å få et bredt nok datamateriale som kan fange opp
variasjoner i trekk-
tidspunkter og vinterområder mellom individer og sesonger. Dette vil kunne gi
viktige data for forvaltningen i forhold til vern av horn-
dykker også utenfor hekkeområdene. Pro-
sjektet ble ikke finansiert av Fylkesmannen i Troms og Finnmark i 2020. Imidlertid ble det ved
bruk av betydelig egeninnsats fanget inn og instrumentert 2 horn-
dykkere, hvorav en av de hadde
en logger fra 2018. Analysene av denne loggeren er p.t. ikke fullført, men de foreløpige resulta-
tene antyder at denne horn-
dykkeren benyttet seg av ulike overvintringsområder i de to vintrene
den var sporet med lyslogger.

Sveinn Are Hanssen og Vigdis Frivoll, NINA Framsenteret, Postboks 6606 Langnes, 9296
Tromsø, sveinn.a.hanssen@nina.no

Abstract

Hanssen, S.A, Frivoll, V., Strann, K.-B., Hagtvedt, M., Sommervold, P.S. & Ballesteros, M. 2020. Monitoring of breeding Slavonian grebes in Troms 2020. NINA Report 1916. Norwegian Institute for Nature Research.

The number of breeding Slavonian grebes *Podiceps auritus* has since 2001 been monitored in 52 sites in Troms county in Northern Norway. The breeding population has been reduced by 90% since the start of the monitoring programme, with the strongest decline between 2001 and 2009. The decline seemed to level off around 2009, but from 2010/2011 the decline continued. 51 of the 52 original sites were censused in 2020. One of the small lakes in Bardu was not visited in 2020.

One site at Hinnøya, in the southern part of Troms county, was monitored first time in 2019 and monitoring continued here in 2020.

With a total of 23 breeding or territorial pairs within the 51 original monitored sites in Troms and two territorial pairs at Hinnøya, the breeding season 2020 was relatively poor. The Slavonian grebe population has not recovered after the unsuccessful breeding seasons from 2010/2011. Based on the data for the more recent years there is no longer any uncertainty regarding the population decline of the Slavonian grebe. In 2020 the population numbers are still 10% of the 2001 level. If this situation continues, the Slavonian grebe may go extinct in parts of Troms in a few years from now. We recommend that the monitoring area should be expanded to more sites in the southern parts of Troms, especially on the islands Senja and Hinnøya. This will increase the knowledge of the coastal breeding population of Slavonian grebes.

In 2018 and 2019 four grebes were instrumented with light loggers (gls-loggers) to uncover the migration routes and wintering areas of this population. These logger studies depend on a longer time frame as birds will have to be recaptured to obtain that data from the loggers. More birds will have to be instrumented during the next years to uncover the variation in migration routes and wintering areas, both on a population and individual level. This will provide important knowledge for the management of this species, both within and outside of the breeding areas.

The logger project did not receive any funding from the County Governor of Troms and Finnmark in 2020. However, with the help of substantial voluntary effort two grebes were caught and instrumented in 2020, one of these were already instrumented with a logger from 2018. The preliminary analysis of the data from this logger indicates that this individual used two different wintering areas in the two years it was tracked.

Sveinn Are Hanssen and Vigdis Frivoll, NINA, Framsenteret, Postboks 6606 Langnes, 9296 Tromsø, Norway. sveinn.a.hanssen@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	4
Innhold	5
Forord	6
1 Innledning	7
2 Metode	8
3 Resultat og diskusjon	9
3.1 Kommunevis gjennomgang.....	9
3.1.1 Lyngen kommune.....	9
3.1.2 Storfjord kommune.....	10
3.1.3 Balsfjord kommune.....	11
3.1.4 Målselv kommune.....	23
3.1.5 Bardu kommune.....	27
3.1.6 Salangen kommune.....	30
3.1.7 Dyrøy kommune.....	32
3.1.8 Sørreisa kommune.....	32
3.1.9 Harstad kommune.....	33
3.2 Samlet gjennomgang for Troms.....	34
3.3 Lysloggere.....	37
4 Konklusjon og anbefalinger	39
5 Referanser	40

Forord

Karl-Birger Strann startet i 2001 overvåking av horndykker i Troms. Arten var fram til 2010 oppført som sterkt truet på den norske rødlista. I 2010 ble den tatt ut fra rødlista, men er fra 2015 oppført som sårbar (VU). I perioden etter at overvåkinga startet har horndykkerpopulasjonen gått kraftig ned i Troms og vi anser det som essensielt at denne overvåkingen videreføres. Lokaliteten på Hinnøya er også i 2020 tatt med i overvåkinga. Lokalitetene er derfor fordelt på ni kommuner sentralt i Troms fra Lyngen i nord til Harstad i sør. I 2020 bevilget Fylkesmannen i Troms og Finnmark et tilskudd på kr 95 000 for å opprettholde denne overvåkingen. Lokalitetene er derfor fordelt på ni kommuner sentralt i Troms fra Lyngen i nord til Harstad i sør. I 2019 bevilget Fylkesmannen i Troms et tilskudd på kr 102 000 for å instrumentere horndykkere med lysloggere for å avdekke trekkruter og overvintringsområder, i 2020 ble det dessverre ikke bevilget penger til denne delen av prosjektet. I denne rapporten blir resultatene fra overvåkingsprosjektet i 2020 presentert. Forsidebilde og bildene uten tekst: Manuel Ballesteros ©. Kartene er også laget av Manuel Ballesteros. Kartene og analysene av lysloggerdata er gjort av Vegard Sandøy Bråthen og Børge Moe ved NINA i Trondheim.

November 2020, Sveinn Are Hanssen og Vigdis Frivoll.

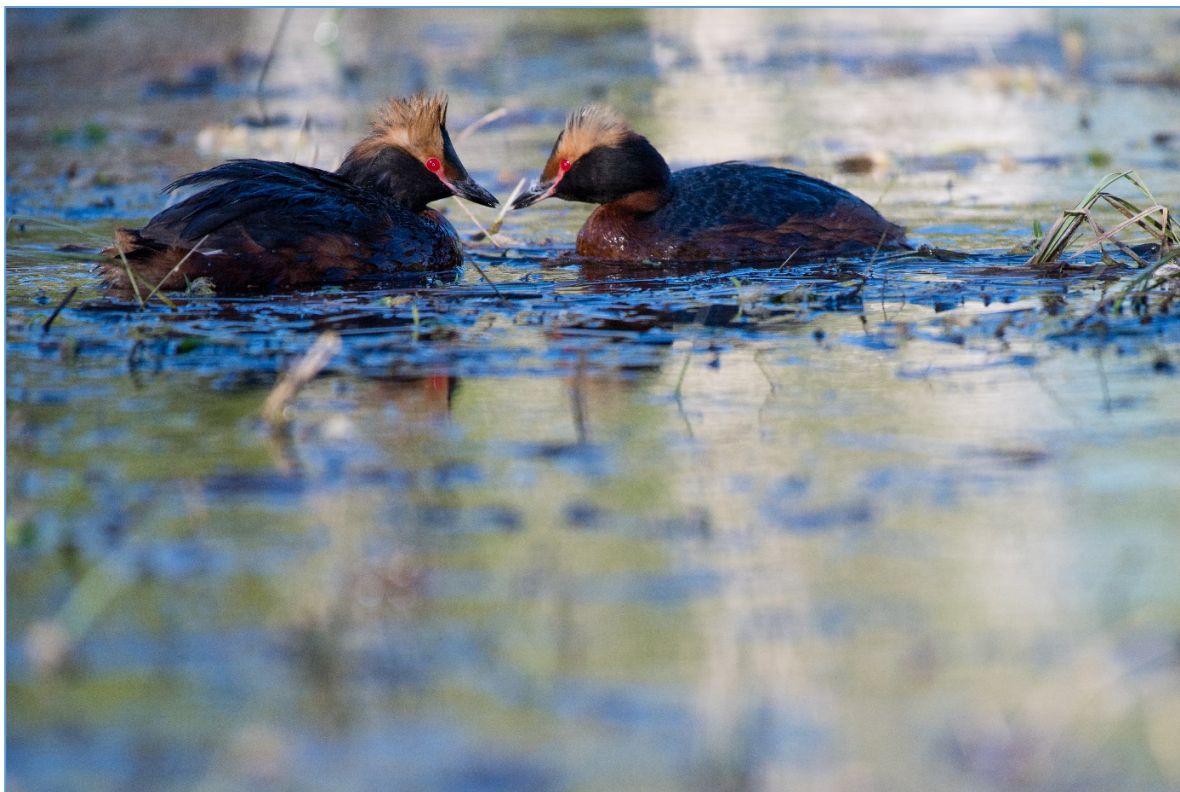

Foto: Manuel Ballesteros ©

1 Innledning

Horndykkeren har i Norge sin viktigste hekkeutbredelse fra Nord-Trøndelag til nordre deler av Nordland og Troms. Etter midten av 1990-tallet kom det flere rapporter fra artens utbredelsesområde i Europa der det ble dokumentert betydelige negative trekk i bestandsutviklingen. Det ble også rapportert fra vårt naboland Sverige om en klar tilbakegang i denne perioden (Douhan 1998). Arten sto fram til 2010 oppført som sterkt truet (EN) på den norske rødlista, men ble i 2010 tatt ut av lista (Kålås et al. 2006, 2010). På den nye rødlista som kom i 2015 er horndykkeren igjen ført opp som VU – sårbar (Henriksen & Hilmo 2015).

Karl-Birger Strann startet i 2001 opp en fast overvåking av hekkende horndykker i Troms fylke (Stien et al. 2016). Flere av lokalitetene har i tillegg vært undersøkt årlig helt tilbake til 1982. Fra og med 2001 ble 52 kjente hekkelokaliteter for horndykker besøkt i løpet av hekkesesongen. Lokalitetene er fordelt på åtte kommuner sentralt i Troms og studieområdet strekker seg fra Lyngen i nord til Salangen i sør. De aller fleste lokaliteter er besøkt og registrert hver sommer siden juni 2001. Dette arbeidet ble startet opp fordi registreringer viste at arten allerede da gikk tilbake og på enkelte steder forsvant helt fra faste hekkelokaliteter flere steder i Troms. I 2019 ble i tillegg en lokalitet i Harstad på Hinnøya inkludert i overvåkingen (Hanssen et al. 2019) og denne lokaliteten er også med i 2020. Totalt besøktes 52 hekkelokaliteter i løpet av våren og forsommeren. Ett av vannene i Bardu ble ikke besøkt.

Denne overvåkingen gjør at vi har god oversikt over horndykkerpopulasjonen og ungeproduksjonen i Troms fylke. Imidlertid har vi ikke så mye kunnskap om overvintringsområder til horndykkere fra Nord-Norge. Den islandske svakt økende bestanden overvintrer i hovedsak i Skottland (Thorarinsson pers. medd.). Det vil være meget viktig for forvaltningen av den nær truede norske bestanden av horndykkere å avdekke om de deler overvintringsområder med den islandske bestanden eller om de benytter andre overvintringsområder. Overvintringsområdene kan også muligens gi en forklaring på hvorfor den norske bestanden er synkende mens den islandske er stabil eller økende. Vi startet derfor et pilotprosjekt i 2018 og fortsatte i 2019 der såkalte lysloggere (gls-loggere) festes til en fotring på fuglene. Loggerne registrerer lysdata gjennom hele året. Dataene må derfor lastes ned fra loggerne etter at fuglen har kommet tilbake til hekkeplassen ett eller flere år etter. Vi har gode rutiner for analyser av dataene fra lysloggerne og benytter egne dataprogrammer for formålet. Den samme metodikken har vi benyttet i tilsvarende studier på sjøfugler, f.eks. krykkje (Frederiksen et al. 2012, Schultner et al. 2013), fjelljo (Gilg et al. 2013, van Bemmelen et al. 2017) og sildemåke (Bustnes et al. 2013). I 2020 fikk vi ikke bevilget midler fra Fylkesmannen i Troms og Finnmark til pilotprosjektet med instrumentering av lysloggere.

2 Metode

I 2020 ble tellingene gjort 8 dager og 15 dager etter isgang. Registreringer ble gjort i 2 runder, med 2 repetisjoner av tellinger i hver runde. Repetisjonene ble utført i rekkefølgen morgen og morgenen etter. Registreringene skulle skje i vindstyrke 0-3 på Beaufort skala. Været i juni var fint med temperaturer over normalen, mye sol, en del sørøst vind og lite nedbør i det meste av registreringsperioden. På Bardufoss målestasjon i juni varierte temperaturen fra laveste temperatur på 1,7°C den 4. juni til høyeste temperatur på 26,6°C den 22. juni. Middelttemperaturen var på omtrent 12°C som var ca. 2 grader over normalen. Det var totalt 17 mm med nedbør og normalen for juni er 38 mm. Den våteste dagen var 8. juni med 8 mm nedbør (yr.no). Alle lokalitetene ble besøkt i perioden 1.juni – 15.juli. Isgangen varierte fra slutten av mai i enkelte vann til slutten av juni i andre vann. Lokalitetene har ett eller flere observasjonspunkt som ble kartfestet ved hjelp av GPS. Det ble registrert i 20 min fra hvert observasjonspunkt. Antallet hekkende par, territorielle par, ikke-territorielle par og enkeltindivider ble registrert på hver tellerunde. I arbeidet ble det brukt Swarovski 8x35 kikkert, Swarovski 10x42 kikkert, Canon 18x50 kikkert og Zeiss 15-56x teleskop. Alle registreringene ble gjort på Garmin GPSMAP 276C med N-50 kart. Resultatene fra overvåkingen er lagt inn på Artsobservasjoner.no i tillegg til denne rapporten.

Feltarbeidet i forbindelse med instrumentering av lysloggere ble gjort i perioden 4 - 18 juni. Flere aktuelle lokaliteter med hekkende fugl ble besøkt. For beskrivelse av metode se fjorårets rapport (Hanssen et al. 2019)

Overvåkingsfeltarbeidet i 2020 ble utført av Vigdis Frivoll, Karl-Birger Strann, Matias Hagtvedt, Per Steinar Sommervold og Yngve Hansen. Vi fikk også gode opplysninger om registrerte horn- dykkere i enkelte lokaliteter fra Jan Inge Karlsen, Jann-Oskar Granheim og Frank Nygård. Feltarbeidet i forbindelse med instrumentering av lysloggere ble utført av Sveinn Are Hanssen, Manuel Ballesteros og Vigdis Frivoll.

Foto: Manuel Ballesteros ©

3 Resultat og diskusjon

3.1 Kommunevis gjennomgang

3.1.1 Lyngen kommune

Tre vann i Lyngen kommune er overvåket siden oppstarten i 2001. To av vannene, Elvejordvatnet og Lillevatnet, er små og har naturlig ikke rom for så mange par. Jægervatnet er forholdsvis stort og har potensiale for en høyere hekkebestand. 2009-resultatene viste en stabil hekkebestand sammenlignet med tallene fra 2005 og 2008, men med noe tilbakegang siden 2001 (Strann & Frivoll 2010). Det ble ikke påvist hekkende par i Lyngen kommune verken i 2014 eller 2015 (Hanssen et al. 2016). Sammen med resultatet fra 2012-13 var dette det dårligste siden oppstarten i Lyngen i 2001 (Strann et al. 2014). Det har ikke vært registrert horndykkere i Lyngen siden 2011 og da ble det registrert 2 par i Jægervatnet (Strann et al. 2013).

I 2020 var isgangen i vannene i Lyngen sein med høy vannstand og lite vannvegetasjon på grunn av lave temperaturer fram til midten av mai og kraftig snøsmelting i løpet av overvåkingsperioden. Vi var første halvdel av juni til Jægervatnet for å se etter horndykkere. Det var mye is på selve vannet og høy vannstand i elveutløpet og ingen horndykkere her. Elvejord- og Lillevatnet har enda seinere isgang enn Jægervatnet siden de er høyere liggende vann. Vi valgte derfor å vente med tellerundene til siste halvdel av juni og første uka av juli. Pollfjelltunnelen var ofte stengt pga. ras og rasfare i juni.

I 2020 ble heller ingen horndykkere registrert i løpet av overvåkingsperioden (Tabell 1 – 3).

Tabell 1a. Observasjonspunkt for Elvejordvatnet, Lyngen kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 472994 7725240		

Tabell 1b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Elvejordvatnet, Lyngen kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
29.6 – 30.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
6.7 –7.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 2a. Observasjonspunkt for Lillevatnet, Lyngen kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 473189 7725469		

Tabell 2b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Lillevatnet, Lyngen kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telledatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
29.6 – 30.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
6.7 – 7.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	2			

Tabell 3a. Observasjonspunkt for Jægervatnet, Lyngen kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 456043 7736382		

Tabell 3b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Jægervatnet, Lyngen kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telledatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
22.6 – 23.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
29.6 – 30.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

3.1.2 Storfjord kommune

To vann i Storfjord har inngått i overvåkingen siden oppstarten i 2001. Begge vannene ligger nært hverandre i de nedre delene av Skibotndalen og har tidligere hatt solide hekkebestander av horndykker (egne data fra 1980-tallet).

I 2020 ble det i Øvstevatnet observert ett hekkende par og to territorielle par på begge tellerundene i overvåkingsperioden. Det var også registrert ett ikke-territorielt par på første tellerunde, men dette paret ble ikke observert på siste tellerunde (Tabell 4).

På Nedstevatnet ble det på begge tellerundene registrert fem territorielle par samt to enkeltindivider. På siste tellerunde ble det i tillegg registrert ett ikke-territorielt par og dette paret var muligens kommet fra Øvstevatnet (Tabell 5). Noen hettemåser gikk til hekking i Nedstevatnet, men de ble predatert og forsvant fra området. Reirene ble sjekket og predaterte eggskall ble funnet der. Vi kunne ikke registrere at noen av horndykkerparene på Nedstevatnet gikk til hekking i løpet av overvåkingsperioden og dette kunne skyldes lite vannvegetasjon og mulig predasjon. De fleste horndykkerparene i Nedstevatnet pleier å gå til hekking i tilknytning til hettemåsekolonien. Det var spesielt lite vannvegetasjon på sør- og østsiden av vannet i løpet av begge tellerundene.

Begge disse to vannene er grunne og blir tidligere isfrie sammenlignet med andre vann i Troms. Noen av parene i Nedstevatnet avventet muligens at høyereliggende vann i Skibotndalen, skulle

bli isfrie. Det var mye mindre snø i Skibotndalen vinteren 2020 sammenlignet med andre steder i Troms. Øvste- og Nedstevatnet ble ikke isfrie før ut i siste halvdel av mai og isgangen var senere sammenlignet med et normalår.

Når man sammenligner dette året med i fjor, er det heldigvis ingen tendens til nedgang. Det var oppløftende med såpass mange par i begge vannene også i 2020 selv om nedgangen har vært enorm siden 2001 (Tabellene 4 – 5).

Tabell 4a. Observasjonspunkter for Øvstevatnet, Storfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34 W 473903 7693927	34 W 473728 7694070	

Tabell 4b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Øvstevatnet i Storfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
1.6 – 2.6				
Telling 1 morgen	1	2	1	0
Telling 1 neste morgen	1	2	1	0
8.6 – 9.6				
Telling 2 morgen	1	2	0	0
Telling 2 neste morgen	1	2	0	0
Resultat 2019	3	0	0	0
Resultat 2001	14			

Tabell 5a. Observasjonspunkter for Nedstevatnet, Storfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34 W 472635 7695160	34 W 472241 7695369	

Tabell 5b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Nedstevatnet, Storfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
1.6 – 2.6				
Telling 1 morgen	0	5	0	2
Telling 1 neste morgen	0	5	0	2
8.6 – 9.6				
Telling 2 morgen	0	5	1	2
Telling 2 neste morgen	0	5	1	2
Resultat 2019	3	2	0	1
Resultat 2001	10			

3.1.3 Balsfjord kommune

27 lokaliteter er overvåket i Balsfjord siden oppstarten i 2001. Sagelvatnet og Laksvatnet er delt opp i henholdsvis fire og to lokaliteter siden det er store vann. Det ble i 2020 registrert fem hekkende/territorielle par i de 27 lokalitetene i løpet av hele overvåkingsperioden. I tillegg var det ett ikke-territorielt par på første tellerunde. I de nåværende lokalitetene som overvåkes, ligger hekkbestanden dermed nå under 5 % av hva den var i 2001. Det var også en periode med svak nedgang mellom 2005 og 2009 (Strann & Frivoll 2010). Bestanden av horndykkere i Balsfjord hadde stabilisert seg fram mot 2009. Det er verdt å nevne at arten allerede i 2009 hadde

forsvunnet fra en rekke vann der den hekket på 1980-tallet. Dette gjelder vann som Kvilarvatnet og Fjellvatnet samt flere mindre vann på Heia og ellers spredt rundt i kommunen. Imidlertid omfattet denne tilbakegangen i all hovedsak små vann med stort sett kun ett eller to hekkende par. I de store vannene syntes tilbakegangen å være noe mer moderat og ingen av disse hadde mistet hele hekkebestanden fram til 2009. Etter 2009 er bestanden av horndykkerne nesten halvert med en liten nedgang videre fra årene 2017 og 2018 (Hanssen et al. 2018a,b). I 2019 var det 6 hekkende/ territorielle par + ett ikke-territorielt par i vannene tilhørende Balsfjord (Hanssen et al. 2019). I 2020 er horndykkerbestanden omtrent på samme nivå som i 2019 (Tabellene 6 – 32).

Isgangen i de fleste vannene i 2020 var svært sein med den seneste isgangen i de høyereliggende vannene. Det var enormt med snø i Balsfjord gjennom hele vinteren og snøsmeltingen gjorde at vannstanden var høy i de fleste vannene i løpet av begge tellerundene. Det var lite vannvegetasjon og dermed dårlige forhold for horndykkerne til reirbygging. Dette kan nok være en av årsakene til at så få par gikk til hekking i løpet av overvåkingsperioden.

Det ble observert 33 individer av voksne horndykkere på Sørkjosleira i siste halvdel av juni 2020 (Artsobservasjoner.no).

På lombolaen tilhørende Laksvatnet og på selve Laksvatnet, Storbukta ble det ikke observert noen horndykkere i løpet av overvåkingsperioden våren 2020 (Tabell 6 og 7). Det var sein isgang her med høy vannstand og lite eller ingen vannvegetasjon. Vi ser likevel en trend til at færre par går til hekking eller er territorielle i Laksvatnet fra år til år. Hva det kan skyldes, er ikke lett å forklare. Laksvatnet brukes mye til friluftsliv. Det fiskes mye her fra båt på selve vatnet. Det er ikke til å undervurdere at mange horndykkerpar ikke tåler disse forstyrrelsene ved fritidsfiske og båtbruk. Den indre delen av Laksvatnet tilhører Tromsø kommune, men vi har valgt å behandle hele vatnet under Balsfjord kommune.

Nordfjordvatnet hadde to territorielle par i løpet av overvåkingsperioden (Tabell 11). Her var det også høy vannstand og lite vannvegetasjon i løpet av overvåkingsperioden siden vannet ikke var isfritt før i første halvdel av juni. Det var i tillegg kraftig snøsmelting fra fjellene i siste halvdel av juni.

Ved Sagelvvatnet nord (utløpet) ble det registrert ett par som gikk til hekking i 2020 (Tabell 14). Sagelvvatnet hadde også lite vannvegetasjon og horndykkerparet i utløpet bygde reiret i vierkjerr nesten på land. De gikk til ruging her i løpet av overvåkingsperioden. Flere båter ligger her og brukes mye til fritidsfiske og friluftsliv, men det ser ut som paret her tolererer det. Det er hekking her omtrent hvert år av minimum ett par.

I naturreservatet tilhørende Sagelvvatnet gikk ingen horndykkere til hekking i løpet av overvåkingsperioden i 2020. På første tellerunde lå ett ikke-territorielt par i utløpet av reservatet men på siste tellerunde var dette paret forsvunnet (Tabell 16). Det var en del sørøstvind i løpet av overvåkingsperioden og isen på Sagelvvatnet ble blåst mot land på sørøstsiden av vannet. Her lå isen lenge og smeltet ikke før mot siste halvdel av juni.

På Langvatnet ved Takvatnet gikk ett par horndykker til hekking nord i vatnet ved veggen og det var ett territorielt par i sør på Langvatnet i løpet av overvåkingsperioden i 2020 (Tabell 29).

I de resterende lokalitetene i Balsfjord var det ikke observert horndykkere i løpet av overvåkingsperioden. Dette kan ses i tabellene for hver enkel lokalitet.

Sammenligner vi med 2001 så er arten forsvunnet som hekkefugl fra over 20 av overvåkingslokalitetene i Balsfjord kommune. I 2001 var den totale hekkebestanden i Troms på 228 par. Da hadde Balsfjord 102 hekkende par, noe som utgjorde 45% av den totale overvåkingsbestanden. Kommunen er fremdeles ett av fylkets viktigste område for arten og dette er viktig å være klar over i forvaltningsarbeidet med arealinngrep i tilknytning til de gjenværende hekkelokalitetene.

Horndykker i ruging på reiret i vierkratt nesten på land i Sagelvvatnet nord, Balsfjord i juni 2020.
Foto: Karl-Birger Strann ©

Tabell 6a. Observasjonspunkt for Laksvatnet, lombola, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 436335 7697402		

Tabell 6b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Laksvatnet, lombola, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
16.6 – 17.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
23.6 – 24.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	1	0	0	0
Resultat 2001	1			

Tabell 7a. Observasjonspunkter for Laksvatnet, Storbukta, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	UTM 3
	34 W 436574 7697464	34 W 436844 7697711	34W 437829 7698351

Tabell 7b. Antall hekkende, territoriell, ikke-territoriell par og enkeltindivider av horndykkere i Laksvatnet, Storbukta, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
16.6 – 17.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
23.6 – 24.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	1	0
Resultat 2001	4			

Tabell 8a. Observasjonspunkt for Tennesvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 433540 7689871		

Tabell 8b. Antall hekkende, territoriell, ikke-territoriell par og enkeltindivider av horndykkere i Tennesvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
17.6 – 18.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
24.6 – 25.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	2			

Tabell 9a. Observasjonspunkter for Josefvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	UTM 3
	34 W 429630 7685614	34 W 429097 7684985	34 W 426515 7684037

Tabell 9b. Antall hekkende, territoriell, ikke-territoriell par og enkeltindivider av horndykkere i Josefvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
21.6 – 22.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
28.6 – 29.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	5			

Tabell 10a. Observasjonspunkter for Lillevatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34 W 424439 7685550	34 W 423805 7685578	

Tabell 10b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Lillevatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
20.6 – 21.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
27.6 – 28.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 11a. Observasjonspunkter for Nordfjordvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	UTM 3
	34 W 422099 7686271	34 W 421682 7686654	34W 421761 7686832

Tabell 11b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Nordfjordvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
18.6 – 19.6				
Telling 1 morgen	0	2	0	0
Telling 1 neste morgen	0	2	0	0
25.6 – 26.6				
Telling 2 morgen	0	2	0	0
Telling 2 neste morgen	0	2	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 12a. Observasjonspunkter for Hallarvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34 W 423024 7683635	34 W 422788 7683470	

Tabell 12b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Hallarvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
20.6 – 21.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
27.6 – 28.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 13a. Observasjonspunkter for Storfjellvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34 W 422952 7679641	34 W 422944 7679324	

Tabell 13b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Storfjellvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
7.7 – 8.7				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
14.7 – 15.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 14a. Observasjonspunkter for Sagelvvatnet nord, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34 W 425643 7679121	34 W 425465 7678566	

Tabell 14b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Sagelvvatnet nord, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
3.6 – 4.6				
Telling 1 morgen	0	1	0	0
Telling 1 neste morgen	0	1	0	0
10.6 – 11.6				
Telling 2 morgen	1	0	0	0
Telling 2 neste morgen	1	0	0	0
Resultat 2019	2	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 15a. Observasjonspunkt for Sagelvvatnet, Holmebukta, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 424241 7678048		

Tabell 15b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Sagelvvatnet, Holmebukta, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
9.6 – 10.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
16.6 – 17.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 16a. Observasjonspunkt for Sagelvatnet, reservatet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 423169 7675354		

Tabell 16b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Sagelvatnet, reservatet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
9.6 – 10.6				
Telling 1 morgen	0	0	1	0
Telling 1 neste morgen	0	0	1	0
16.6 – 17.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	1	0	0	0
Resultat 2001	6			

Tabell 17a. Observasjonspunkt for Sagelvatnet, Vesterelv, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 423031 7676149		

Tabell 17b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Sagelvatnet, Vesterelv, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
9.6 – 10.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
16.6 – 17.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	1	0	1	0
Resultat 2001	3			

Tabell 18a. Observasjonspunkt for Kjosvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 428489 7676595		

Tabell 18b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Kjosvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
11.6 – 12.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
18.6 – 19.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 19a. Observasjonspunkter for Nordbyvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 415618 7695479	34W 416281 7695417	

Tabell 19b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Nordbyvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	6			

Tabell 20a. Observasjonspunkter for Skutvikvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 410874 7697802	34W 410263 7698505	

Tabell 20b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par horndykkere i Skutvikvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	5			

Tabell 21a. Observasjonspunkt for Stabbevatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 410171 7699239		

Tabell 21b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Stabbevatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 22a. Observasjonspunkter for Sandsvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	UTM 3
	34W 408896 7700197	34W 408708 7700739	34W 408025 7700577

Tabell 22b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Sandsvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	6			

Tabell 23a. Observasjonspunkt for Femtevatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 409463 7698287		

Tabell 23b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Femtevatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 24a. Observasjonspunkt for Henrikvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 408482 7698315		

Tabell 24b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Henrikvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 25a. Observasjonspunkt for Per-Jonsavatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 408122 7698448		

Tabell 25b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Per-Jonsavatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	2			

Tabell 26a. Observasjonspunkt for Sjukavatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 407890 7698571	34W 407701 7698927	

Tabell 26b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Sjukavatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 27a. Observasjonspunkt for Takvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 422722 7670870		

Tabell 27b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Takvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
4.7 – 5.7				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
11.7 – 12.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	6			

Tabell 28a. Observasjonspunkter for Strømsli, lombola, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 427677 7665582	34W 428642 7665265	

Tabell 28b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Strømsli, lombola, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
23.6 – 24.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
30.6 – 1.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 29a. Observasjonspunkter for Langvatnet ved Takvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	UTM 3
	34W 430166 7665177	34W 430479 7664577	34W 431039 7663879

Tabell 29b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Langvatnet ved Takvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
16.6 – 17.6				
Telling 1 morgen	0	2	0	0
Telling 1 neste morgen	0	2	0	0
23.6 – 24.6				
Telling 2 morgen	1	1	0	0
Telling 2 neste morgen	1	1	0	0
Resultat 2019	1	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 30a. Observasjonspunkter for Langvatnet ved Sagelva, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 421663 7673857	34W 420989 7673615	

Tabell 30b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Langvatnet ved Sagelva, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Isgangen på Langvatnet ved Takvatnet, Balsfjord med horndykkere langs den tynne iskanten 8. juni 2020. Foto: Karl-Birger Strann ©

Tabell 31a. Observasjonspunkter for Rundvatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 421245 7674065	34W 421491 7674284	

Tabell 31b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Rundvatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telledatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 32a. Observasjonspunkter for Store Juksavatnet, Balsfjord kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 429094 7672273	34W 429007 7672462	

Tabell 32b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Store Juksavatnet, Balsfjord kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
24.6 – 25.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
1.7 – 2.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

3.1.4 Målselv kommune

I Målselv kommune har åtte lokaliteter blitt overvåket siden 2001. Også i denne kommunen ble hekkebestanden halvert mellom oppstarten av overvåkingen i 2001 til i 2009 (Strann & Frivoll 2010). Imidlertid syntes tilbakegangen her å stoppe noe opp fram mot 2009 (Strann & Frivoll 2010), men etter 2009 har tilbakegangen fortsatt. Store vann som Takvatnet og Andsvatnet, har hatt en stor tilbakegang. Det hekket heller ikke i 2020 horndykkere i disse vannene, se tabellene 38 og 39. Det var høy vannstand og sein isgang med lite eller ingen vannvegetasjon også i disse vannene. I tillegg var det enormt med snø vinteren 2020 og snøsmeltingen fra fjellene var stor gjennom hele overvåkingsperioden som i mange andre områder i Troms. Den økende forstyrrelsen i områdene fra hyttefolk, kan også være medvirkende her. Andsvatnet ble sjekket flere ganger av Frank Nygård og Jann-Oskar Granheim i 2020. Takvatnet var ikke helt isfri før mot slutten av juni dette året.

Totalt sett ble det i 2020 påvist fire hekkende/territorielle par og ett ikke-territorielt par i de overvåkede lokalitetene i Målselv. Det utgjør 13 % av hekkebestanden i 2001.

Det ble registrert ett territorielt og ett ikke-territorielt par i lombolaen ved Lille Rostavatn i 2020. (Tabell 35). Det ene paret gjorde flere forsøk på å finne en egnet reirplass. Men den høye vannstanden med ingen vannvegetasjon over vannflata, førte ikke til reirbygging i løpet av overvåkingsperioden. Det andre paret lå bare og fløt ute på vatnet.

Sagtjørna hadde ett hekkende og to territorielle par horndykkere i 2020 (Tabell 40). Det ene paret gikk til hekking allerede på første tellerunde. De to andre parene var territorielle i løpet av begge tellerundene. Dette vannet har hatt årlige hekkinger i de siste årene og har beholdt omtrent den samme hekkebestanden sammenlignet med 2001 (Hanssen et al. 2018a,b, 2019).

Seks av åtte lokaliteter i Målselv der det hekket horndykkere så seint som i 2001, er nå uten par eller enkeltindivider. Se tabeller for hver enkel lokalitet.

Tabell 33a. Observasjonspunkter for Råvatnet, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 434543 7657358	34W 434930 7657153	

Tabell 33b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Råvatnet, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
16.6 – 17.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
24.6 – 25.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 34a. Observasjonspunkt for Skjoldkjosen, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 431470 7657466		

Tabell 34b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Skjoldkjosen, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
11.6 – 12.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
17.6 – 18.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	5			

Tabell 35a. Observasjonspunkter for Lille Rostavatn, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 440403 7657863	34W 440521 7657546	

Tabell 35b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Lille Rostavatn, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
11.6 – 12.6				
Telling 1 morgen	0	1	1	0
Telling 1 neste morgen	0	1	1	0
18.6 – 19.6				
Telling 2 morgen	0	1	1	0
Telling 2 neste morgen	0	1	1	0
Resultat 2019	0	0	1	0
Resultat 2001	4			

Tabell 36a. Observasjonspunkt for Veltvatnet, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 439089 7654264		

Tabell 36b. Antall hekkende, territoriell, ikke-territoriell par og enkeltindivider av horndykkere i Veltvatnet, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
11.6 – 12.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
18.6 – 19.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 37a. Observasjonspunkt for Langkjøsvatnet, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 420207 7669297		

Tabell 37b. Antall hekkende, territoriell, ikke-territoriell par og enkeltindivider av horndykkere i Langkjøsvatnet, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
4.7 – 5.7				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
11.7 – 12.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	2			

Tabell 38a. Observasjonspunkt for Takvatnet, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 420296 7668944		

Tabell 38b. Antall hekkende, territoriell, ikke-territoriell par og enkeltindivider av horndykkere i Takvatnet, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
4.7 – 5.7				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 ettermiddag	0	0	0	0
11.7 – 12.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 39a. Observasjonspunkt for Andsvatnet nord, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 398283 7664256		

Tabell 39b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Andsvatnet nord, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
21.6 – 22.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
28.6 – 29.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 40a. Observasjonspunkt for Sagtjørna, Målselv kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 403486 7658875		

Tabell 40b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Sagtjørna, Målselv kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
9.6 – 10.6				
Telling 1 morgen	1	2	0	0
Telling 1 neste morgen	1	2	0	0
16.6 – 17.6				
Telling 2 morgen	1	2	0	0
Telling 2 neste morgen	1	2	0	0
Resultat 2019	4	0	0	0
Resultat 2001	4			

Parring av ett av de tre horndykkerparene ved Sagtjørna, Målselv i midten av juni 2020. Foto: Jan Inge Karlsen ©

3.1.5 Bardu kommune

I Bardu har seks lokaliteter vært overvåket siden 2001. I kommunen ble hekkebestanden redusert mellom 2001 og 2009 (Strann & Frivoll 2010). Størst tilbakegang har det vært i Øvre Sætervatnet og i Svartvatnet. Hekkebestanden av horndykker langs hele Barduelv-bassenget har blitt sterkt negativt påvirket av de mange nedtappingene av dette bassenget for vedlikehold av dammen ved Bardufossen. Rundt 1980 hekket det minst 20 par på strekningen mellom Heggelia og Strand like nedenfor Setermoen (Strann upubliserte data), en strekning der det i 2015 hekket bare to par.

I 2015 ble det påvist kun to hekkende par i Bardu i de overvåkede områdene (Hanssen et al. 2016). Som i 2014 hekket begge parene på holmene i Skoelvosen. Dette utgjorde i Bardu rundt 9 % av 2001-bestanden.

Det var derfor gledelig at det hekket 7 par i Skoelvosen i 2017 (Hanssen et al. 2018a). I 2018 var det fire hekkende/territorielle par i Skoelvosen (Hanssen et al. 2018b) og i 2019 var det fem hekkende par i Skoelvosen (Hanssen et al. 2019). Skoelvosen er den eneste av de overvåkede lokalitetene i Bardu hvor det har blitt registrert horndykkere de siste årene (Hanssen et al. 2018a,b, 2019).

I 2020 ble også fem av seks lokaliteter overvåket. Langsvingvatnet ligger i Setermoen skytefelt og det er som regel forsvarsaktivitet der i overvåkingsperioden. Veggen var som tidligere år stengt med bom og det var derfor ikke aktuelt med registrering i dette vannet.

Skoelvosen var også i 2020 den eneste lokaliteten innenfor overvåkingsområdet hvor det ble registrert horndykkere. Det var seks territorielle par her i løpet av overvåkingsperioden. Det er gledelig å se at bestanden er stabil når vi sammenligner med 2001 (Tabell 41).

I likhet med andre områder i Troms var det mye snø i fjellområdene innenfor Bardu kommune. Det var kraftig snøsmelting fra sist i mai og utover i juni. Barduelva hadde høy vannstand og det var lite vannvegetasjon rundt holmene i Skoelvosen. Forsøk på reirbygging ble ødelagt av flom i løpet av første uka i juni (Jan Inge Karlsen pers. medd.). Holmene i Skoelvosen egner seg godt som hekkeområde for horndykkere.

Det ble ikke registrert noen horndykkere i Kjosan i løpet av overvåkingsperioden i 2020 (Tabell 42). Det har vært kantrydding av skog langs vannet mot vegen de siste årene.

Horndykkeren er borte som hekkefugl i Abborvatnet og Svartvatnet. Det ble ikke registrert par eller enkeltindivider her i 2020 (Tabell 43 og 44). Disse er små vann med et hekkepotensiale på tre til fire par. Abborvatnet er blitt mer eksponert på grunn av kantrydding av skog langs vatnet for en del år siden.

Det er mer alarmerende at det ikke er påvist hekking av horndykkere siden 2011 i det store og tradisjonelt solide hekkevannet, Øvre Sætervatnet (Strann et al. 2013). Det ble tidlig på våren 2016 ved isgang observert ett enkeltindivid i Øvre Sætervatnet men ved seinere besøk i hekketiden, ble det ikke registrert noen horndykkere i dette vannet (Hanssen et al. 2017). I 2019 ble det som i 2017 og 2018 ikke registrert horndykkere på Øvre Sætervatnet (Hanssen et al. 2018a,b, 2019). Det ble heller ikke registrert horndykkere her i løpet av overvåkingsperioden i 2020 (Tabell 45). Vannstanden var høy med lite eller ingen vannvegetasjon på grunn av sein isgang og kraftig snøsmelting. I den innerste delen av Øvre Sætervatnet, bruker det å være en del vannfugl. Denne våren og forsommeren var vannfugl mer eller mindre fraværende her.

Tabell 41a. Observasjonspunkt for Skoelvosen, Bardu kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 399443 7658023		

Tabell 41b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Skoelvosen, Bardu kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
4.6 – 5.6				
Telling 1 morgen	0	6	0	0
Telling 1 neste morgen	0	6	0	0
11.6 – 12.6				
Telling 2 morgen	0	6	0	0
Telling 2 neste morgen	0	6	0	0
Resultat 2019	5	0	0	0
Resultat 2001	6			

Tabell 42a. Observasjonspunkt for Kjosen, Bardu kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 399994 7654066		

Tabell 42b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Kjosen, Bardu kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
9.6 – 10.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
16.6 – 17.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 43a. Observasjonspunkt for Abborvatnet, Bardu kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34W 397710 7636567		

Tabell 43b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Abborvatnet, Bardu kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
23.6 – 24.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
30.6 – 1.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	3			

Tabell 44a. Observasjonspunkter for Svartvatnet, Bardu kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 396108 7636617	34W 396285 7636360	

Tabell 44b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Svartvatnet, Bardu kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
23.6 – 24.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
30.6 – 1.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	4			

Tabell 45a. Observasjonspunkt for Øvre Sætervatnet, Bardu kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 391346 7640857	34W 391495 7640173	

Tabell 45b. Antall hekkende og territorielle par horndykkere i Øvre Sætervatnet, Bardu kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
23.6 – 24.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
30.6 – 1.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	5			

3.1.6 Salangen kommune

I Salangen er tre lokaliteter overvåket siden 2001. Bestanden i disse lokalitetene gikk tilbake fra 20 par i 2001 til 12 par i 2009 (Strann & Frivoll 2010). I 2017 ble det i Salangen registrert ett territorielt par i Øvervatnet (Hanssen et al. 2018a).

I 2018 og 2019 ble det ikke observert horndykkere på Øvervatnet, Nervatnet og Røyrbakkvatnet (Hanssen et al. 2019).

I 2020 ble det heller ikke observert horndykkere på noen av de overvåkede vannene i Salangen. Se tabellene 46, 47 og 48.

Øvervatnet og Nervatnet var isfrie i løpet av den første uka av juni. Det var også enormt med snø vinteren 2020 i Salangen. Kraftig snøsmelting gjorde at vannstanden var høy med ingen vannvegetasjon gjennom hele overvåkingsperioden. Røyrbakkvatnet hadde også høy vannstand med lite vannvegetasjon. Alle vannene brukes mye i forbindelse med friluftsliv. Det foregår intensivt fiske på Øvervatnet og Nervatnet og det er forstyrrelser her både med mye båtbruk samt fiske fra land sammenlignet med tidligere år som 2001.

Salangselva renner gjennom Øvervatnet og Nervatnet før elva renner ut i Sagfjorden. Når det er mye snø i fjellene, blir det enormt med vannføring i Salangselva. Dette påvirker Øver- og Nervatnet ved at vannstanden holder seg høy med lite eller ingen vannvegetasjon gjennom hele snøsmeltingsperioden.

Tabell 46a. Observasjonspunkter for Øvervatnet, Salangen kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	33W 619242 7641283	33W 617869 7642050	

Tabell 46b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Øvervatnet, Salangen kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
16.6 – 17.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
23.6 – 24.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	8			

Tabell 47a. Observasjonspunkter for Nervatnet, Salangen kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	33W 616298 7643055	33W 616607 7643123	

Tabell 47b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Nervatnet, Salangen kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
16.6 – 17.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
23.6 – 24.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	5			

Tabell 48a. Observasjonspunkter for Røyrbakkvatnet, Salangen kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	33W 610195 7651263	33W 610290 7651789	

Tabell 48b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Røyrbakkvatnet, Salangen kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
25.6 – 26.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
2.7 – 3.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	7			

3.1.7 Dyrøy kommune

I Dyrøy er kun én lokalitet overvåket, Skøvatnet. Her har hekkebestanden gått sterkt tilbake fra 8 par i 2001 til 3 par i 2009, noe som da gav en restbestand på rundt 37 % (Strann & Frivoll 2010). I 2009 var det to av tre par som fikk fram unger på Skøvatnet. Det finnes flere egnede små skogsvann i kommunen, og det er mulig at det fremdeles hekker noen par horndykkere i disse. I 2019 ble det som tidligere år ikke observert horndykkere verken på vatnet eller i den stilleflytende delen av Skøelva (Hanssen et al. 2019). I 2020 ble det heller ikke observert horn- dykkere på vannet (Tabell 49). Det var også her sein isgang med høy vannstand og lite vannve- getasjon i løpet av overvåkingsperioden. Vi sjekket også den stilleflytende delen av Skøelva.

Tabell 49a. Observasjonspunkt for Skøvatnet, Dyrøy kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	33W 616638 7661892	33W 613545 7661370	

Tabell 49b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horn- dykkere i Skøvatnet, Dyrøy kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par Ikke-territoriell	Enkeltindivider
2.7 – 3.7				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
9.7 – 10.7				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	8			

3.1.8 Sørreisa kommune

I Sørreisa er to lokaliteter blitt overvåket siden 2001. Hekkebestanden i 2009 lå på rundt 60 % av hva som ble registrert i 2001 (Strann & Frivoll 2010). Den negative utviklingen har vært for- holdsvis lik på begge lokalitetene og har fortsatt etter 2009. I 2018 ble det som i 2017 ikke påvist hekkende par eller enkeltindivider av horn- dykkere på Reisvatnet eller på Vågvatnet (Hanssen et al. 2018a,b). Det ble heller ikke observert horn- dykkere i Reisvatnet og Vågvatnet i 2019 (Hans- sen et al. 2019). Reisvatnet har vært det vannet som har hatt flest hekkende par med hele åtte par i 2001.

I 2020 ble det observert tre par ikke-territorielle horn- dykkere på Reisvatnet i løpet av overvå- kingsperioden (Tabell 50) og det var oppløftende. Det var høy vannstand og lite vannvegetasjon over vannflata. Det var ikke noe som tydet på at det ble gjort forsøk på reirbygging i løpet av overvåkingsperioden. Parene lå og fløt ute på vannet (Jann-Oskar Granheim pers. medd.).

I Vågvatnet ble det ikke observert noen horn- dykkere i 2020 (Tabell 51) og vannstanden var også høy her med lite vannvegetasjon i løpet av overvåkingsperioden. Det har vært kanthogst langs vannet mot vegen.

Tabell 50a. Observasjonspunkt for Reisvatnet, Sørreisa kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1	UTM 2	
	34W 387897 7672344	34W 387011 7673001	

Tabell 50b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Reisvatnet, Sørreisa kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
22.6 – 23.6				
Telling 1 morgen	0	0	3	0
Telling 1 neste morgen	0	0	3	0
29.6 – 30.6				
Telling 2 morgen	0	0	3	0
Telling 2 neste morgen	0	0	3	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	8			

Tabell 51a. Observasjonspunkt for Vågvatnet, Sørreisa kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	34 W 385170 7676464		

Tabell 51b. Antall hekkende, territoriale, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Vågvatnet, Sørreisa kommune i 2001, 2019 og 2020.

Telldatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
15.6 – 16.6				
Telling 1 morgen	0	0	0	0
Telling 1 neste morgen	0	0	0	0
22.6 – 23.6				
Telling 2 morgen	0	0	0	0
Telling 2 neste morgen	0	0	0	0
Resultat 2019	0	0	0	0
Resultat 2001	5			

3.1.9 Harstad kommune

Laugen er del av et landskapsvernområde på Hinnøya. Vannet ligger på Trondeneshalvøya ca. 3 km fra Harstad sentrum og ble tatt med i overvåkingen i 2019. Vannet fungerer som hekkeområde for flere våtmarksfugl. Her er det en artsfattig og sparsom vannvegetasjon dominerende av flaskestarr. Flaskestarrbeltet strekker seg nesten sammenhengende rundt hele vannet. Det er et tidligere kjent område for hekkende horndykker (Naturbase fakta ark – Miljødirektoratet).

Yngve Hansen, Ramstad i Tjeldsund kommune overvåket Laugen også i 2020 og her var det to territoriale par i løpet av overvåkingsperioden (Tabell 52).

Tabell 52a. Observasjonspunkt for Laugen, Harstad kommune i 2020.

Observasjonspunkt	UTM 1		
	33 W 562866 7635240		

Tabell 52b. Antall hekkende, territorielle, ikke-territorielle par og enkeltindivider av horndykkere i Laugen, Harstad kommune i 2019 og 2020.

Telledatoer	Antall par hekkende	Antall par territoriell	Antall par ikke-territoriell	Enkeltindivider
5.6 – 6.6				
Telling 1 morgen	0	2	0	0
Telling 1 neste morgen	0	2	0	0
12.6 – 13.6				
Telling 2 morgen	0	2	0	0
Telling 2 neste morgen	0	2	0	0
Resultat 2019	2	0	0	0

3.2 Samlet gjennomgang for Troms

Resultatene for 2020 var fremdeles svake sammenlignet med tidligere år i overvåkingsprosjektet (Tabell 1-51). Overvåkingen i de 52 lokalitetene (Figur 1) viste at det var kun 25 hekkende/territorielle par samt seks ikke-territorielle par og to ikke-hekkende voksne individer. De hekkende/territorielle parene utgjør kun 10 % av 2001-bestanden og rundt en femtedel av 2009-bestanden (Tabell 53). Laugen som først kom med i overvåkingen i 2019 og 2020, er tatt med i Tabell 53 og i Figur 1. Figur 1 viser både hekkende, territorielle, ikke-territorielle par samt enkeltindivider av horndykkere og tomme vann i alle ni kommunene i løpet av overvåkingsperioden i 2020. Figur 2 viser kun påviste hekkende horndykkerpar i tre av kommunene fra Nord-Troms til Sør-Troms i løpet av overvåkingsperioden 2020. Øvstevatnet i Storfjord hadde ett hekkende par, mens Sagelvvatnet og Langvatnet ved Takvatnet i Balsfjord hadde henholdsvis ett hekkende par hver. Sagtjørna i Målselv hadde ett hekkende par. De territorielle parene er ikke tatt med i Figur 2. Årets hekketilslag er selvsagt dramatiske tall. Artsobservasjoner.no for 2020 viste heller ikke noen flere funn av hekkende/territorielle par horndykkere enn våre egne resultater i overvåkingsperioden.

I overvåkingsområdene i de opprinnelige åtte kommunene i Troms ble hekkebestanden mellom 2001 og 2009 halvert og lå i 2009 på rundt halvparten (54 %) av 2001-bestanden. Tilbakegangen som skjedde fram til 2009, må betegnes som dramatisk for arten. Imidlertid synes det som om nedgangen hadde stoppet noe opp flere steder siden det i 2008 og 2009 var en liten, men positiv bestandsutvikling innenfor studieområdet (Strann & Frivoll 2009, Strann et al. 2010). I 2010 holdt horndykkeren seg på 2009-nivået (Strann et al. 2011). Tilbakegangen etter 2011 har fortsatt og det finnes klare forskjeller mellom de enkelte kommunene, men også mellom lokaliteter i den enkelte kommune.

Det er usikkert hva tilbakegangen skyldes, men data fra Skottland tyder på at arten der er særlig utsatt for reirpredasjon fra kråker og villmink (Summers et al. 1994). Villmink er nå en veletablert art i det meste av våre ferskvann og vassdrag og det er mulig at tilbakegangen i noen grad kan skyldes økt predasjon også her. Dette er imidlertid ikke dokumentert. Imidlertid synes ungeproduksjonen hos de parene som går til hekking ikke å være spesielt dårlig (Stranns upubliserte data) sammenlignet med data fra andre land (Stuart Benn, RSPB Skottland, pers. medd.). Det synes som om antallet par som ankommer hekkeområdene i Troms stadig går ned og det er derfor mer sannsynlig at den store tilbakegangen kan finnes på vinterområdene eller langs trekk-ruta mellom vinterområdene og hekkeplassene. Før denne rapporten forelå det ikke data på hvor de hekkende horndykkerne i Troms overvintret, men man antok at mange overvintret langs vestkysten av Norge, og at et ukjent antall trakk ned til Nordsjøkystene og Skagerak (Cramp &

Simmons 1977). Overvintringsområdene og trekkruter vil vi kunne få mange svar på de neste årene hvis vi får mulighet til å fortsette med instrumenteringen av lysloggere.

I Finland er hekkebestanden også i nedgang og heller ikke der synes det som om en vet med sikkerhet hva årsakene til denne nedgangen er (<http://atlas3.lintuat-las.fi/results/-species/slavo-nian%20grebe>). Horndykkeren står oppført som sterkt truet – EN – på den finske rødlista (Hyvärinen et al. 2019).

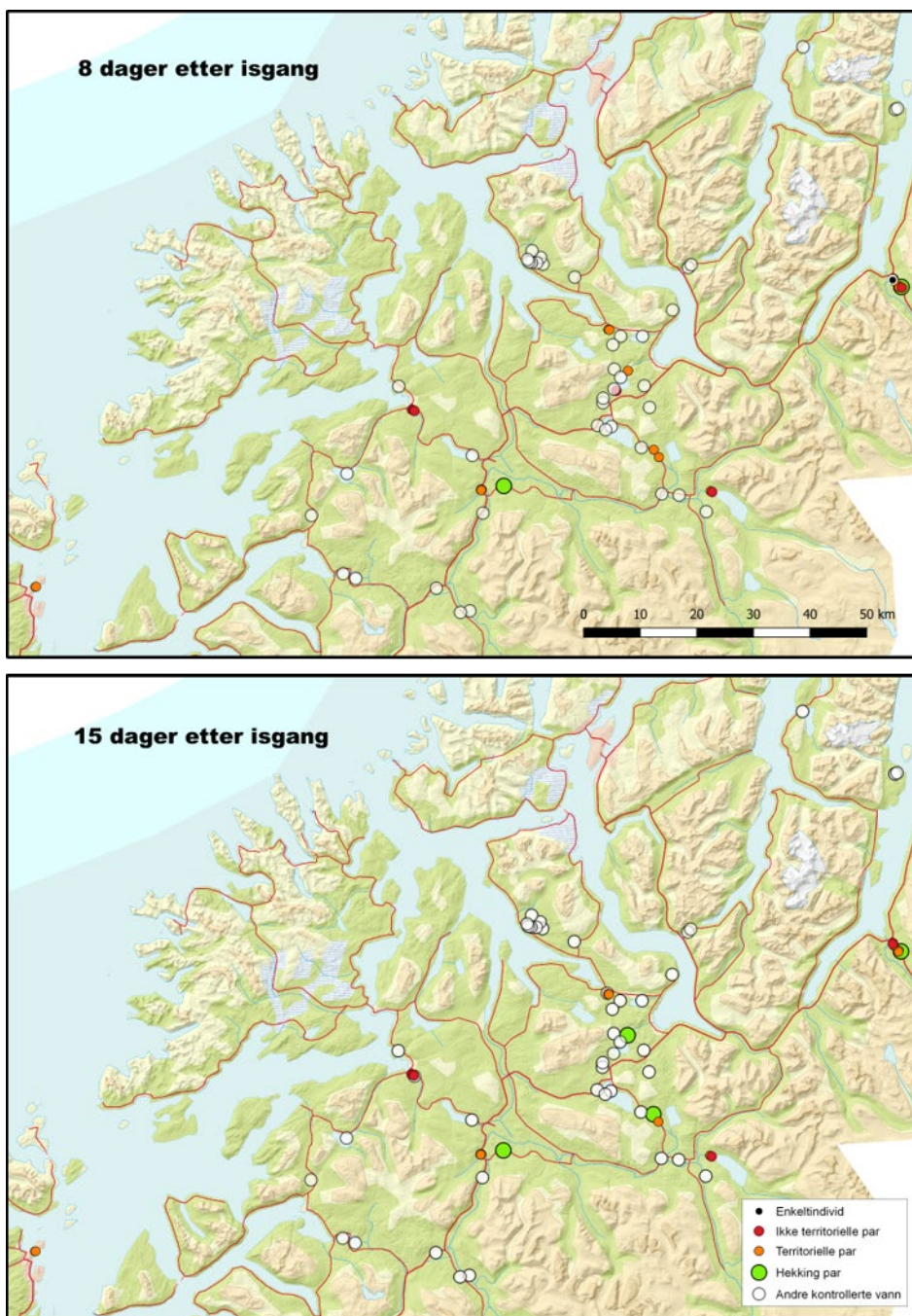
2020-sesongens dårlige hekketilslag i overvåkingsområdene er mulig å forklare med sein isgang i de fleste av vannene og lite eller ingen vannvegetasjon over vannflata. Været i juni var brukbart med til dels høye temperaturer og nedbør godt under normalen. Kraftig snøsmelting fra sist i mai og hele juni medførte derfor en høy vannstand og lite vannvegetasjon. I en del vann var det lite vegetasjon også på siste tellerunde, 15 dager etter isgang. I Nord-Troms (Storfjord) var det mindre snø gjennom vinteren enn det var i Midt- og Indre Troms. Snømengden i 2020 i midtre og indre deler av Troms var nesten på samme nivå som i de store snøvintrene 1997 og 2020. Men om sein isgang og høy vannstand er en av årsakene til nedgangen i 2020, har vi likevel sett en trend i over 10 år med færre og færre antall horndykkerpar som kommer til hekkeområdene i Troms.

I 2020 sjekket vi også en rekke andre vann i deler av Midt-Troms utenom de 52 overvåkingsvannene og fant noen få territorielle horndykkerpar i disse vannene. Det er likevel ikke veldig mange par og i de fleste tilfellene er det snakk om vann som hadde kjent hekkeforekomst da overvåkingen startet opp i 2001. Disse parene kan derfor ikke forklare deler eller hele den store nedgangen som har skjedd i hele overvåkingsområdet i Troms fylke.

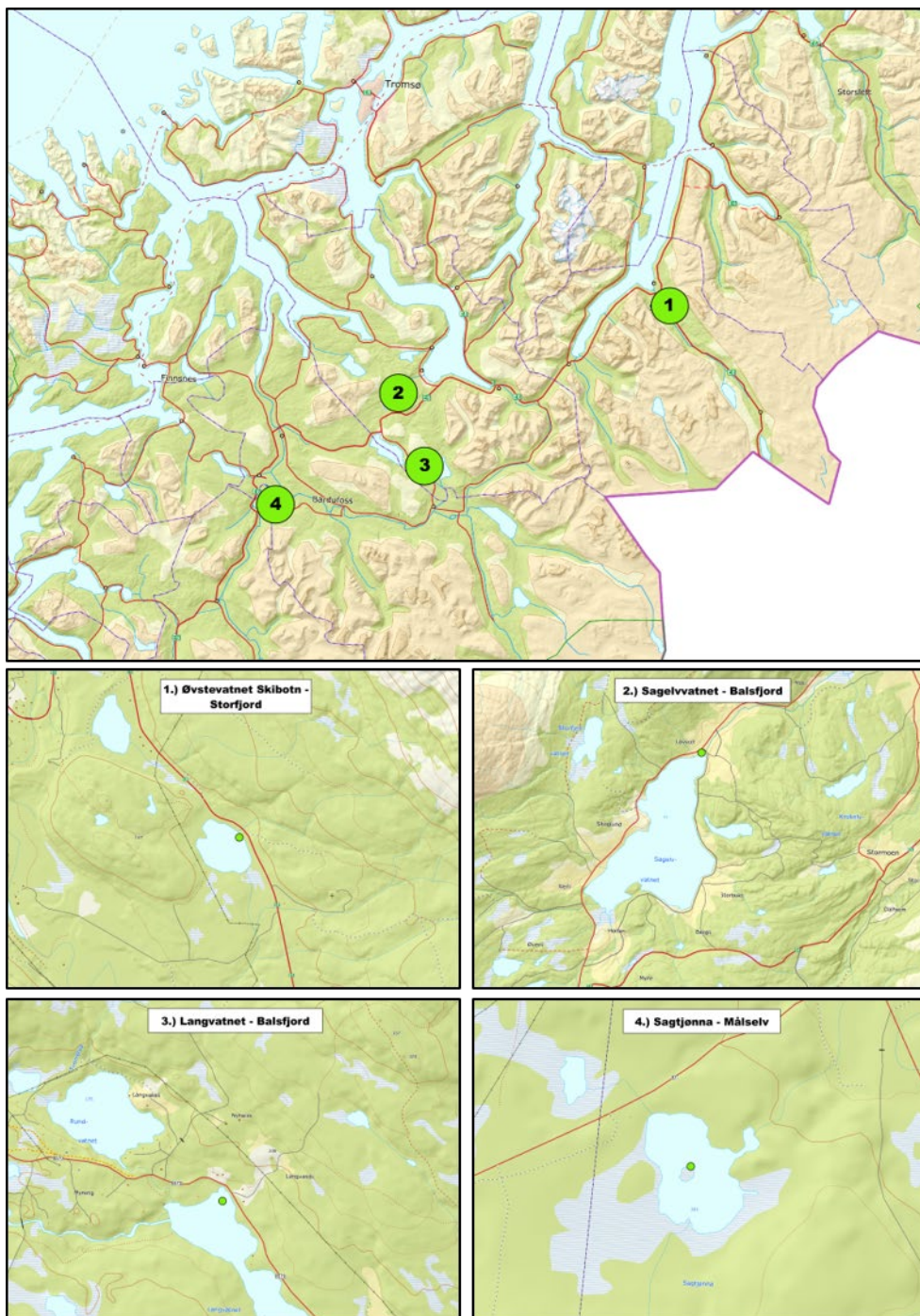
I 2020 var det noen få vann i Sør-Troms (utenom overvåkingsområdet) som hadde hekkende/territorielle horndykkerpar (Yngve Hansen pers. medd.) Disse vannene hadde det vært interessant å følge opp videre i en overvåking.

Tabell 53. Antallet registrerte hekkende/territorielle par horndykkere i ni kommuner i Troms i 2020, 2019, 2009 og 2001 vist i % av antall hekkende par registrert ved starten av overvåkingen i 2001.

Kommune	2020		2019		2009		2001
	N	%	N	%	N	%	Par
Lyngen	0	-	0	-	5	62,5	8
Storfjord	8	33,3	8	33,3	15	62,5	24
Balsfjord	5	4,9	6	5,9	49	48	102
Målselv	4	13,3	4	13,3	15	50	30
Bardu	6	26,0	5	21,7	16	69,5	23
Salangen	0	-	0	-	12	60	20
Dyrøy	0	-	0	-	3	37,5	8
Sørreisa	0	-	0	-	8	61,5	13
Harstad	2	-	2	-			
Troms totalt	25	≥10	25	≥10	123	53,9	228

Figur 1. Fordeling av lokaliteter med påvist hekking (grønn sirkel), territoriale (oransje sirkel) og ikke-territorielle par (rød sirkel) samt enkeltindivider (svart prikk) av horndykker i overvåkingsperioden i 2020. Lokaliteter uten horndykkere vises med tomme sirkler.

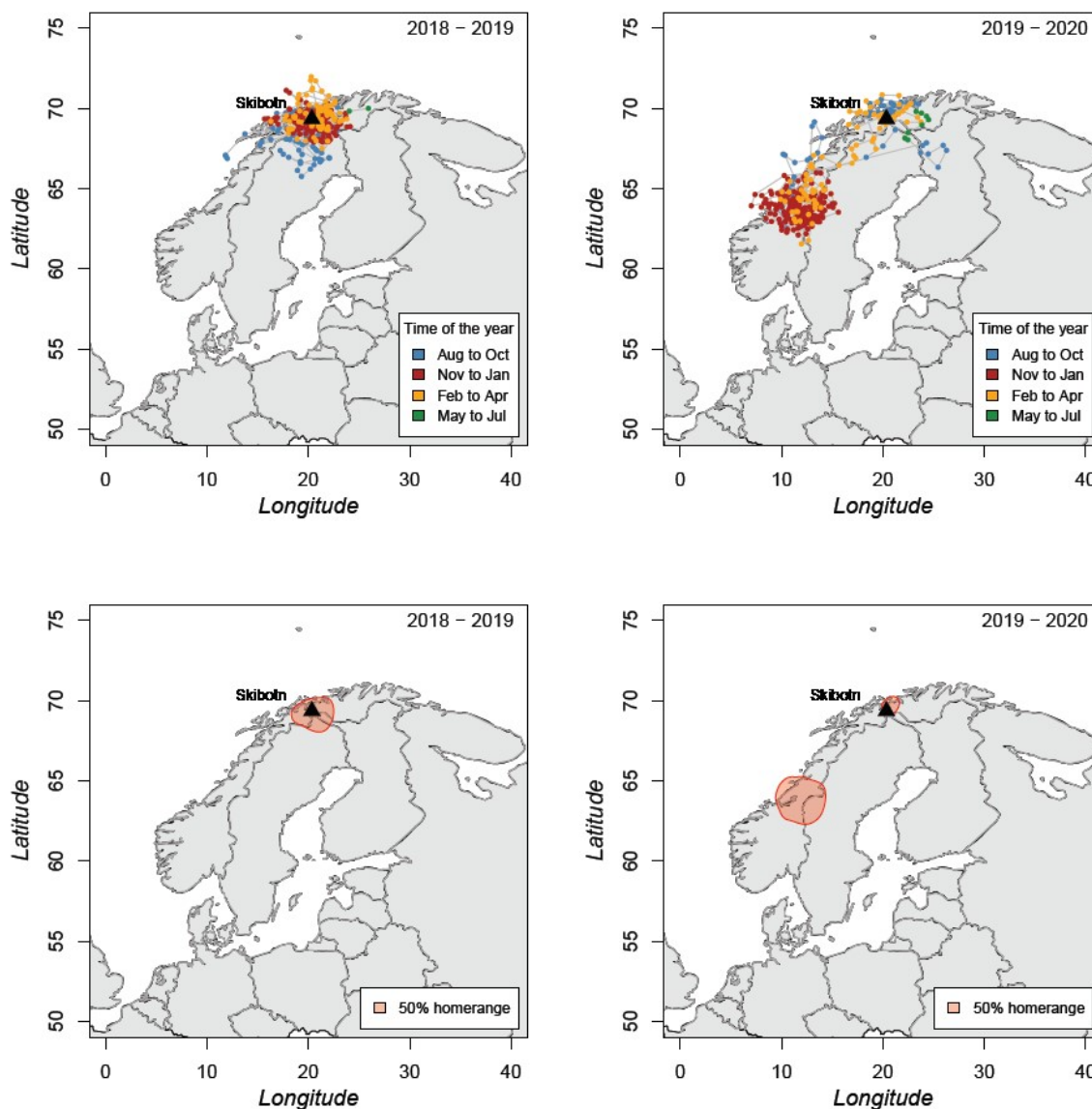

Figur 2. Hekkende par hornedykker på 4 områder i Storfjord, Balsfjord og Målselv i løpet av overvåkingsperioden i 2020.

3.3 Lysloggere

Uten bevilgning til lysloggerprosjektet så vi det som vanskelig å gjennomføre den aktiviteten vi ønsket. Imidlertid ble det ved egeninnsats fra NINA gjennomført to feltdager for å forsøke å følge opp dette viktige prosjektet. To individer ble fanget inn fra to ulike hornedykkerpar i Øvstevatnet, Storfjord kommune. Disse individene ble instrumentert med nye gls-loggere. Den ene av disse innfangede individene hadde en gammel logger som var påsatt i 2018. Det var derfor 2 år med data i loggeren fra dette individet. Dataene fra denne loggeren er under analyse, men vi

presenterer midlertidige resultater her. Dette er første gang en horneddykker har vært sporet på denne måten i Norge og er derfor åpenbart svært interessante data. Analysene viste overraskende at denne horneddykkeren har hatt to ulike overvintringsområder i de to vintrene den har hatt logget instrumentert (Figur 3).

Figur 3. Posisjoner kalkulert fra lysloggerdata for en horneddykker som hekker i Storfjord kommune. Omtrentlige posisjoner i forhold til årstid øverst. Nederst er estimert 50% homerange det første året (august 2018- juli 2019) til venstre og august 2019- juli 2020 til høyre.

Vinteren 2018/2019 har horneddykkeren oppholdt seg ved kysten i nærheten av hekkeområdet. Den påfølgende vinteren (2019/2020) har den overvintret i Trøndelag. Det at individer endrer overvintringsområde fra år til år er ikke så vanlig hos mange fuglearter og det gir utfordringer for forvaltning og bevaring av en slik art. Det betyr også at det kreves data fra flere individer og over flere år for å få et bilde både av de mulige overvintringsområdene til denne arten, men også for å kunne si noe om hvilke områder som oftest benyttes og om endringen av overvintringsområder er noe som gjelder hele hekkebestanden eller bare deler av den.

4 Konklusjon og anbefalinger

Overvåkingen av hekkende horndykker på 51 av 52 lokaliteter i åtte kommuner i Troms har vært gjennomført årlig siden 2001. Resultatene viser at hekkebestanden ble halvert mellom 2001 og 2009. Tilbakegangen stoppet noe opp rundt 2009, men har etter 2010/2011 igjen skutt fart og arten går fremdeles tilbake nesten over hele fylket. I 2020 var det 23 hekkende/territorielle fordelt på åtte vann i de opprinnelige overvåkingslokalitetene. Ett av vannene ble ikke overvåket i 2020. Dette utgjør omtrent 10 % av den totale hekkebestanden som ble påvist på alle 52 lokalitetene i 2001. Data fra de ni siste årene (2012-2020) viser at hekkebestanden er dramatisk redusert på vel 20 år og arten er nå svært fåtallig som hekkefugl i store deler av fylket. Laugen i Harstad ble først tatt med i overvåkingen fra 2019 og ble også overvåket i 2020. Det ble registrert to territorielle par her i 2020.

Horndykkeren ble fjernet fra den norske rødlista i 2010, men sliter betydelig i det meste av Nord-Norge, en region som utgjør et av de viktigste hekkeområdene for arten i hele Norge. Ved revidering av rødlista for fugl i 2015 ble arten igjen ført opp her – nå som sårbar (VU) (Henriksen & Hilmo 2015). Uavhengig av det Nasjonale overvåkingsprosjektet ønsker NINA å fortsette overvåkingen av arten i Troms etter opprinnelig oppsett med 52 lokaliteter i tillegg til den overvåkede lokaliteten på Hinnøya. Dette fordi slike grundige datasett vil styrke mulighetene for å tolke data fra fylket som samles inn i det nasjonale arbeidet. I tillegg har Strann samlet inn utfyllende informasjon både på kullstørrelser og ungeproduksjon gjennom hele studieperioden, også i 2020. Disse dataene samles fortsatt inn både fra samtlige overvåkingslokaliteter samt flere lokaliteter som ikke inngår i overvåkingen.

Det er ekstra viktig å følge opp de mange overvåkingslokalitetene som i løpet av de siste årene ikke har hatt hekkende horndykker. Dette må gjøres for å avdekke om det skjer en reetablering på noen av disse.

1 – overvåkingen av horndykker i de opprinnelige 52 lokalitetene i åtte kommuner i Troms anbefales opprettholdt. Overvåkingen i Troms vil kunne evaluere om nasjonal metode fanger opp hva som skjer med arten i denne regionen. I 2019 og 2020 ble overvåkingen utvidet med ett vann på Hinnøya i Sør-Troms. Vi foreslår at overvåkingen utvides ved å ta inn noen vann på Senja og flere vann i Sør-Troms. Metoden med overvåking 8 og 15 dager etter isgang vil ikke kunne fange opp de mange parene som går til hekking (nye par og omlegginger) utover i juli og august.

2 – i lys av at horndykkeren igjen er tatt inn på vår nasjonale rødliste, anbefales det at det gjennomføres en totalkartlegging av hekkende horndykker i Troms snarest mulig. Dette vil kunne gi et nytt og revidert overslag over fylkets samlede hekkebestand. Bestanden er nå så lav at det ikke skal mye til for at den kan forsvinne helt fra vår fauna.

3 – de foreløpige erfaringene med instrumentering av lysloggere på horndykker er meget gode og resultatene fra den ene loggeren som ble hentet inn i 2020 er meget interessante. Imidlertid er det et krevende arbeid som fordrer erfaring og kompetanse samt at det er tidkrevende. Vi anbefaler at bevilgningene til instrumentering av lysloggere økes slik at man får mulighet til å instrumentere et tilstrekkelig antall fugler for å besvare viktige spørsmål om overvintringsområde og trekkruiter.

5 Referanser

- Bemmelen, R. van, Moe, B., Hanssen, S.A., Schmidt, N.M., Hansen, J., Lang, J., Sittler, B., Bollache, L., Tulp, I., Klaassen, R. & Gilg, O. 2017 Flexibility in otherwise consistent non-breeding movements of a long-distance migratory seabird, the long-tailed skua. *Marine Ecology Progress Series* 578: 197-211.
- Bustnes, J.O., Moe, B., Helberg, M. & Phillips, R.A. 2013. Rapid long-distance migration in Norwegian Lesser Black-backed Gulls along the eastern flyway. *IBIS* 155: 402–406
- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. 1977. *Handbook of the birds of Europe, the Middle East, and North Africa: the birds of the Palearctic. Vol 1: Ostrich – ducks.* Oxford.
- Douhan, B. 1998. Svarthakedoppingen. En fågel i tilbakagång i Sverige. *Vår Fågelvärld* 57 (1): 7-22.
- Frederiksen, M., B. Moe, Daunt, F. et al. 2012. Multi-colony tracking reveals the non-breeding distribution of a pelagic seabird on an ocean basin scale. *Diversity and Distributions* 18: 530-542
- Gilg, O., Moe, B., Hanssen, S.A. et al. 2013. Trans-Equatorial Migration Routes, Staging Sites and Wintering Areas of a High-Arctic Avian Predator: the Long-tailed Skua (*Stercorarius longicaudus*) *PLoS ONE* 8(5), e64614. doi:10.1371/journal.pone.0064614.
- Hanssen, S.A., Frivoll, V., Strann, K.-B., Hagtvedt, M. & Heggås, J. 2016. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2015. NINA Kortrapport 12. Norsk institutt for naturforskning.
- Hanssen, S.A., Frivoll, V., Strann, K.-B. & Heggås, J. 2017. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2016. NINA Kortrapport 60. Norsk institutt for naturforskning.
- Hanssen, S.A., Frivoll, V., Strann, K.-B., Hagtvedt, M. & Heggås, J. 2018a. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2017. NINA Rapport 1479. Norsk institutt for naturforskning.
- Hanssen, S.A., Frivoll, V., Strann, K.-B., Heggås, J., Hagtvedt, M. & Johnsen, T.V. 2018b. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2018. NINA Rapport 1579. Norsk institutt for naturforskning.
- Hanssen, S.A., Frivoll, V., Strann, K.-B., Hagtvedt, M., Sommervold, P.S. & Ballesteros, M. 2019. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2019. NINA Rapport 1733. Norsk institutt for naturforskning
- Henriksen, S. & Hilmo, O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge
- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (eds.) 2019. The 2019 Red List of Finnish Species. Ministry of the Environment & Finnish Environment Institute. Helsinki. p. 263-312.)
- Kålås, J.A., Viken, Å. & Bakken, T. (red). 2006. Norsk rødliste 2006 – 2006 Norwegian Red List. Artsdatabanken, Norway.
- Kålås, J.A., Gjershaug, J.O., Husby, M., Lifjell, J., Lislevand, T., Strann, K.-B. og Strøm, H. 2010. Fugler. I: Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.
- Schultner J., Moe, B., Chastel, O., Bech, C. & Kitaysky, A.S. 2014. Migration and stress during reproduction govern telomere dynamics in a seabird. *Biology Letters* 10: 20130889
- Stien, J., Strann, K.-B., Jepsen, J.U., Frivoll, V. & Ims, R.A. 2016. Breeding persistence of Slavonian Grebe (*Podiceps auritus*) at long-term monitoring sites: predictors of a steep decline at the northern European range limit. *Journal of Ornithology* 157: 75-84.
- Strann, K.-B. & Frivoll, V. 2009. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2008. NINA Minirapport 255. Norsk institutt for naturforskning.
- Strann, K.-B. & Frivoll, V. 2010. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2009. NINA Minirapport 290. Norsk institutt for naturforskning.
- Strann, K.-B., Frivoll, V. & Heggås, J. 2011. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2010. NINA Minirapport 323. Norsk institutt for naturforskning.

Strann, K.-B., Frivoll, V., Heggås, J. & Hagtvedt, M. 2013. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2012. NINA Minirapport 436. Norsk institutt for naturforskning.

Strann, K.-B., Frivoll, V., Heggås, J. & Hagtvedt, M. 2014. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2013. NINA Minirapport 485. Norsk institutt for naturforskning.

Summers, R.W., Mavor, R. & Hogg, S. 1994. Factors affecting loch selection and breeding success of slavianian grebes in Scotland. RSPB Report 1994.

Artsobservasjoner.no (nettadresse). Artsdatabanken

Yr.no (nettadresse). Meteorologisk Institutt.

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er en uavhengig stiftelse som forsker på natur og samspillet natur–samfunn.

NINA ble etablert i 1988. Hovedkontoret er i Trondheim, med avdelingskontorer i Tromsø, Lillehammer, Bergen og Oslo. I tillegg driver NINA Sæterfjellet avlsstasjon for fjellrev på Oppdal, og forskningsstasjonen for vill laksefisk på lms i Rogaland.

NINAs virksomhet omfatter både forskning og utredning, miljøovervåking, rådgivning og evaluering. NINA har stor bredde i kompetanse og erfaring med både naturvitere og samfunnsvitere i staben. Vi har kunnskap om artene, naturtypene, samfunnets bruk av naturen og sammenhenger med de store drivkreftene i naturen.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-4691-0

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøks-/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger